SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1298

av Charlotte Broberg m.fl. (M)

Slopad åldersgräns för allmän bröstcancerscreening

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa den övre åldersgränsen för den avgiftsfria bröstcancerscreeningen och låta äldre kvinnor själva bestämma om de fortsatt vill kallas till mammografi och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svensk hälso- och sjukvård håller en hög internationell kvalitet. Professionen och medarbetarna i vården är mycket välutbildade och utgör en stark drivkraft för att bota sjukdomar, lindra symtom och utveckla nya behandlingar. Sverige har historiskt varit en pionjär inom bröstcancerprevention. Redan 1975 inledde röntgenläkaren Bengt Lundgren ett pilotprojekt för bröstcancerscreening med mammografi i Sandviken.

Hans banbrytande arbete ledde till flera omfattande randomiserade och jämförande studier i vårt land, vilket ledde till allmänna råd om bröstcancerscreening. 1986 utfärdade Socialstyrelsen riktlinjer om bröstcancerscreening med en undre åldersgräns på 40–50 år och en övre gräns på 74 år. Det är dock över femtio år sedan och vårt samhälle har förändrats mycket sedan dess.

Det är en stor framgång för vårt samhälle att allt fler svenskar lever allt längre och att vi lägger fler friska år till livet. Sedan pilotprojektet i Sandviken på 1970-talet har medellivslängden för kvinnor i Sverige ökat från 77 år till 85 år.

Att vi har en åldrande men i hög grad frisk befolkning är något vi ska vara stolta över. Den positiva demografiska utvecklingen medför också att samhällets trygghetssystem och förebyggande hälsovård uppdateras för att möta den nya verkligheten.

Enligt nuvarande nationella rekommendationer kallas inte kvinnor till regelbunden bröstcancerscreening efter att de har fyllt 74 år. Denna åldersgräns har varit i princip oförändrad i fyra decennier, trots att den medicinska utvecklingen och äldres hälsa har förbättrats dramatiskt. Den nuvarande gränsen rimmar illa med den faktiska sjukdomsbilden: var fjärde bröstcancerdiagnos upptäcks i dag hos kvinnor som är 75 år eller äldre.

Att den systematiska screeningen upphör vid 74 års ålder får allvarliga konsekvenser. Data från Nationella kvalitetsregistret för bröstcancer (NKBC) visar tydligt att cancertumörer är både större och i ett mer avancerat stadium vid upptäckt hos kvinnor i åldrarna 75 till 90 år, jämfört med i åldersgruppen 60 till 74 år. Detta beror till stor del på att cancern i den äldre gruppen ofta upptäcks först när kvinnan själv känner en knöl eller uppvisar symtom, snarare än genom preventiv röntgen.

Vikten av tidig upptäckt kan inte underskattas. Mellan 70 och 74 års ålder upptäcks fler än sju av tio bröstcancerfall via den regelbundna screeningen. Prevention räddar liv och minskar lidande. Rapporter från Bröstcancerförbundet visar att dödligheten i bröstcancer bland äldre kvinnor skulle kunna minska med så mycket som 30 procent om de erbjöds fortsatt regelbunden mammografi.

Att neka kvinnor över 74 år tillgång till ett fungerande, screeningbaserat preventionsprogram är inte bara medicinskt omotiverat, det är också en form av strukturell åldersdiskriminering inom vården som inte hör hemma i ett modernt välfärdssamhälle. Den förebyggande vården måste anpassas efter det faktum att dagens 75-åringar ofta har många friska och aktiva år kvar att leva.

Alla kvinnor bör därför fortsatt kallas till bröstcancerscreening om de själva önskar, vilket enklast görs genom att de meddelar detta i samband med mammografin. Om man som kvinna vill avstå från screening på grund av hög ålder eller dylikt meddelar man detta och får då inte längre kallelse till mammografi.

Med anledning av ovanstående bör regeringen skyndsamt se över de nationella riktlinjerna i syfte att slopa den övre åldersgränsen för den allmänna och avgiftsfria bröstcancerscreeningen, så att den bättre harmoniserar med dagens medellivslängd och sjukdomsstatistik.

Charlotte Broberg (M)

Kristina Axén Olin (M)

Merit Frost Lindberg (M)

Lotta Högström (M)

Erik Ottoson (M)

Josefin Malmqvist (M)

Maria Stockhaus (M)

Carl Nordblom (M)

Joanna Lewerentz (M)

Sophia Granswed Baat (M)

Ida Drougge (M)